

Bragt i Information den 24. maj 2005

EU's fascinerende rollespil

Den store EU-eksamen nærmer sig. Men det er sjovere at gennemspille scenarier for følgerne af et nej end at læse på selve forfatningstraktaten. Det sætter sit præg på debatten

ANALYSE

Af Anne Mette Vestergaard

"Stem på teksten – ikke konteksten" appellerer fremtrædende franske ja-sigere, der for længst er grebet af panik op til den franske afstemning om EU's forfatningstraktat den 29. maj. Traktaten er de seneste uger blevet husstandsomdelt i Frankrig, og en del franskmænd opdager hvad EU-samarbejdet egentlig handler om. Trods den nært forestående 'eksamen' ender rigtig mange traktater dog ulæst i kaminen, mens den franske befolkning ivrigt går op i alt muligt andet end det, de vil blive spurgt om på afstemningsdagen. En dansk iagttagelse kan ikke undgå at få en fornemmelse af deja-vu.

I såvel Frankrig som Danmark er det sjovere at diskutere form end indhold, så den politiske diskussion erstattes med en debat om debatten. Gør politikerne grin med befolkningen? Føres der skræmmekampagne? Er der tid nok til debat? Er sendetid og penge rimeligt fordelt? Og det sjoveste af det hele: Hvad sker der, hvis vi stemmer nej? Findes der en plan B?

Dungeons and Dragons

Nej-scenariet kan gennemspilles igen og igen med forskellige lande i hovedrollen. Allerede af statistiske årsager må det ende med et nej før eller siden, når så mange lande for første gang i EU's historie har begivet sig ud på så usikkert et eventyr. Det kræver ganske særlige evner, hvis det skal lykkes alle 25 deltagere på EU's rollespilshold at komme helskindede gennem strabadserne i samlet flok. Præcis som i det efterhånden legendariske rollespil Dungeons and Dragons er holdet afhængig af, at den enkelte karakter handler klogt og til fællesskabets bedste. Og så skader det ikke med en god portion held, når først terningerne kastes.

Mange tænketanke i EU har på det seneste udarbejdet deres bud på mulige konsekvenser af et nej. Disse scenarier spænder lige fra, at EU kører uanfægtet videre, til at EU vil afgang ved døden i den form, vi kender i dag. De mest realistiske peger i retning af en revitalisering af gamle fransk-tyske drejebøger med en kerne af lande, der arbejder særlig tæt sammen.

I Danmark har statsministeren på linie hermed skudt ja-sidens kampagne i gang med sin bekymring for, om EU-samarbejdet skulle falde fra hinanden i tilfælde af et nej. Han frygter for en situation, hvor medlemslandene tager hensyn til sig selv og ikke de fælles løsninger: 'I værste fald risikerer vi en total opsplitning af Europa'.

Nej-siden har svaret igen med, at den vision er et skræmmebillede: 'Et nej vil være en fantastisk lejlighed til at diskutere, hvilken vej EU skal gå'.

Denne positive forventning til tiden efter et nej, deler danske nej-sigere med flertallet af de franske vælgere. En nylig fransk meningsmåling viser, at 45 % er bekymrede over udsigten til et ja, mens

kun 35 % vil være bekymrede for konsekvenserne af et nej. Det er kort sagt lettere at spekulere i ønskescenarier for et nej end at konkretisere konsekvenserne af et ja.

De franske tal illustrerer en urealistisk forventning til mulighederne for en genforhandling af forfatningstraktaten. Teksten er et nøje afbalanceret kompromis mellem modsatrettede forhåbninger til EU samarbejdet. Den typiske franske nej-siger ønsker mere EU, mens danske nej-sigere vil argumentere for mindre. Denne grundlæggende uenighed vil en genåbning af traktatteksten ikke løse. En krise er derfor mere sandsynlig end en forløsende genforhandling. Hvor dybt krisen bliver, vil afhænge af hvilket land, der måtte stemme nej. Der er forskel på små og store lande. Der er forskel på, om et land befinder sig i periferien eller i kernen af det nuværende samarbejde. Der er forskel på, om et nej kommer fra et land, der ønsker mere eller mindre EU.

Chirac er afgørende

Eftersom Frankrig er stort, oprindeligt og integrationsivrigt, har et fransk nej alle de ingredienser, der skal til for at skabe et storpolitisk drama, der for alvor vil overskygge indholdet af den forkastede forfatningstraktat. Præsident Chirac bliver derfor hovedpersonen i tiden efter et fransk nej.

Et af de scenarier, der kan gennemspilles, er Chiracs mulige reaktioner i dagene efter et nej. Vil han betone, at dette er et fransk eller et europæisk problem? Genopliver han sammen med Tyskland de gamle tanker om et EU i flere hastigheder? Vil han forsøge at placere ansvaret uden for Frankrigs grænser, f.eks. på Storbritannien, der fik så store indrømmelser i de afsluttende forhandlinger om traktaten? Chiracs udmeldinger vil være helt afgørende for den danske folkeafstemning. Fastholder Chirac, at ratifikationsprocessen fortsætter i andre lande, giver en dansk folkeafstemning mening. Erklærer Chirac derimod forfatningstraktaten for død, er der ikke længere noget at stemme om.

Danske spillere gør klogt i at træde vande umiddelbart efter et fransk nej. Der kommer nemlig andre udfordringer end Frankrig og Chirac. Den næste forhindring følger allerede den 1. juni, når hollænderne skal stemme. Der skal mere end magiske evner til for at forudsige, hvordan de hollandske vælgere vil reagere på et fransk nej. Nogle kan følge trop, fordi det føles ansvarsfrit. Andre kan stemme ja som modreaktion på et fransk nej.

Den danske spiller bør også holde øje med den luxembourgiske ministerpræsident Jean-Claude Juncker. Han kan træde i karakter som troldmand, fordi han nyder stor respekt i både Frankrig og Tyskland. Som EU-formand har han desuden ansvaret for det EU-topmøde i midten af juni, der kan komme til at udstikke kursen for de planlagte folkeafstemninger, inklusive hans egen, der venter allerede den 10. juli.

Fastholdes den danske folkeafstemning i en situation, der under alle omstændigheder vil blive mudret, giver det nej-siden et formidabelt våben: "Hvad er det overhovedet vi stemmer om?" Men eftersom opløsningstendenserne i EU hurtigt vil blive synlige, giver det samtidig ja siden et våben, der er lige så sejt: "Danmark hører til i kernen af samarbejdet. Det skal vi bevise med et ja."

EU's rollespil vil fortsætte, men i Danmark *kunne* debatten for en gangs skyld komme til at handle mere om indhold end form.

Anne Mette Vestergaard er europapolitisk chefrådgiver ved Dansk Institut for Internationale Studier